

En la història de Catalunya trobem a més dels exèrcits reials a les milícies. Les milícies eren tropes o gent de guerra amb un grau de militarització inferior a la de l'exèrcit

Normalment les dues milícies catalanes eren:

a)Miquelets

Membres d'una milícia especial, de caràcter mercenari o, alguns cops, voluntari, reclutada per diputacions o juntes de guerra dels Països Catalans per tal d'efectuar accions especials o de reforçar les tropes regulars. Durant la guerra del Francès actuaren com a cos organitzat per les forces napoleòniques.

b)Sometent

Organització de gent armada no professional creada en època moderna i inspirada en l'antic *sagramental* . Foren suprimit amb el decret de Nova Planta (1716). Ressorgiren com a elements de defensa rural i participaren en la Guerra Gran contra França. Acabada la guerra del Francès es consolidà com a grup de persones voluntàries que defensaven la ciutat o els pobles de qualsevol perill. Poc a poc antics "miquelets" s'anaren professionalitzant derivant en molts pobles com a precursors de la policia municipal o fins i tot de la policia autonòmica en d'altres comunitats de l'estat.

Miquelets i sometents tenen el seu origen en els antics "sagramentals".

En efecte, el 15 de gener de 1257, Jaume I el Conqueridor va donar la "Carta de comunió i amistat sobre defensa dels homes del Llobregat", document conegut també amb el nom de "Carta del Sagramental" en el que es donen unes indicacions de defensa dels pagesos del Pla del llobregat que es veien amenaçats pels lladres que els robaven fruits i d'altres béns. S'els autoritza doncs a posseir armes com ballestes, espases i llances. En cas de perill la campana era el mitjà per convocar a tots els pagesos i sortir en defensa.

Jaime I el Conquistador (1215-1276). Miniatura del pergamí de Poblet.

També prevenia el rei en aquesta carta que el dany que fessin els del “Sagramental” no tingués cap càstig ni multa. Va manar també al Veguer de Barcelona que obligués a armar a tots els pagesos.

Aquest procés també es va produir a Castella on es van formar les anomenades “Santes Germandats” per a la defensa comuna.

Durant les lluites medievals el Sagramental va estar present al costat dels exèrcits ja que tenia el compromís d’acudir a la guerra en virtut de l’*Usatge Princeps Namque*.

A Catalunya doncs fins al segle XVIII no hi havia per fer front als malfactors un altra mitjà que els “Sometents” i els “Miquelets”. El sometent es composava doncs de civils armats, organitzats localment i mobilitzats eventualment per perseguir els malfactors. Al segle XVII foren utilitzats contra els bandolers.

Al costat d’aquesta milícia cívica auxiliar i eventual, hi havia els Miquelets, voluntaris a sou, inicialment de la muntanya i que després es van estendre per tot el país. Al segle XV, Miquelot de Prats, de Prats de Molló, militar al servei de Cèsar Bòrgia havia organitzar una partida de milicians amb el nom de Miquelets.

Estaven organitzats en partides especialment aptes per a la guerrilla atès el seu coneixement del país.

Els Miquelets catalans van prestar durant els segle XVII importants serveis de campanya a les ordres del Tinent General Marquès de Sant Germà. Amb la guerra amb França mantinguda entre Felipe IV i Lluís XIV van interceptar nombrosos convois, i van arribar a realitzar una incursió a Perpinyà d’on retornaren amb un gran botí i empresonaren un tinent general francès pel qual van cobrar una gran recompensa.

Gravat d'un Miquelet al segle XVI.

Durant la Guerra dels Segadors s'en formaren milícies, anomenades oficialment Companyia d'Almogàvers.

Tornaren a sorgir el 1689 per lluitar contra França i durant la guerra de Successió, quan diversos grups de guerrillers operaren a la zona del Maestrat (Guerra dels Miquelets) com a partidaris de l'arxiduc Carles. Sometent i Miquelets, que estaven molt identificats amb els partidaris de l'Arxiduc Carles d'Àustria, foren suprimits després de la Guerra de Successió amb el Decret de Nova Planta del 1716¹, alhora que eren abolides les institucions polítiques catalanes i s'imposava l'absolutisme borbònic, l'ocupació militar permanent i el desarmament de la població.

Quedaren però actives moltes partides clandestines de Miquelets i curiosament cal esmentar que l'origen dels mossos d'esquadra a Valls és precisament combatre aquestes partides de Miquelets.

Poc a poc aquests miquelets, degut d'una banda als grans coneixements que tenien en armament i en estratègia, i d'altra per la voluntat de posar fi a uns escamots incontrolats s'integren molts d'ells en el "Cuerpo de Fusileros de Montaña", cos precursor de l'Infanteria lleugera.

El 12 de maig de 1762 es va formar amb seu a Barcelona la "Companyia dels Voluntaris de Catalunya". Aquesta companyia estava formada per antics Miquelets i foren enviats a donar suport a la colonització d'Amèrica, el Nord-Oest del Pacífic i Alaska.

Dibuix d'un Miquelet del cos de Voluntaris de Catalunya (Segle XVIII).

¹ Diu el Decret de Nova Planta: "Por los inconvenientes que se han experimentado en los Somatenes y Juntas de gente armada, mando que no haya tales Somatenes ni otras Juntas de gente armada, so pena de ser tratados como sediciosos los que concurrieren o intervinieren".

El vestuari dels Miquelets del cos de voluntaris era una jaqueta o casaca i pantalons fins al genoll de color blau. El coll de la casaca l'armilla i les bocamànigues grogues. Botons platejats, camisa blanca, corbatí negre, barret tricorni amb ribet groc, sabates negres i mitges blanques.

Aquest vestuari fou també el que utilitzaren els Miquelets en la seva posterior refundació.

El prestigi que els Miquelets havien tingut com a forces austracistes fou de tal magnitud que fins i tot ja el 1784 a Bizkaia es forma una primera companyia de "Miqueletes".

El nom de "Clau de Miquelet" té l'origen en el sistema que utilitzaven les armes dels Miquelets i que després s'estengué per totes les armes espanyoles durant el segle XVIII. En aquestes armes la molla principal està a l'exterior.

Vista de dues claus de miquelet.

Quan esclatà la Revolució francesa, la corona borbònica es va sentir amenaçada i va defensar la monarquia oposant-se a la revolució. Va entrar en conflicte bèl·lic amb França amb el que ha estat anomenada com Guerra Gran² contra França (1793-1795). Però per a poder fer front amb garanties als francesos calia la col·laboració catalana a la frontera. Es van mobilitzar els cossos locals de Sometent que van actuar de cos auxiliar dels exèrcits reials.

² L'origen de la Guerra Gran cal buscar-lo en la revolució francesa i en l'execució del rei de França Lluís XVI el gener de 1793. Per tot arreu creixia l'animositat cap als revolucionaris francesos, atiat, entre d'altres pels refugiats francesos i per l'Església catòlica, degut sobre tot a l'anticlericalisme que professaven els revolucionaris. Les constants provocacions de França (pirateria, contraban, etc) també hi varen ajudar molt. Tots els països veïns de França varen entrar en guerra amb la Convenció. Espanya també s'hi va veure abocada sense que hi hagués realment una voluntat i uns objectius clars.

Es declarà l'estat de guerra el març d'aquell any. Primer fou la Convenció qui declarà la guerra. L'exèrcit francès conquerí fàcilment la Vall d'Aran. Figueres es convertí en una mena de centre de reclutament i varen concentrar fins a 20.000 soldats. Manava aquest exercit el general Ricardos, Capità General de Catalunya. Al davant hi tenien uns 6.000 soldats francesos.

Després d'un inici encoratjador, en que s'ocupa l'alt Vallespir i l'alta Cerdanya, l'exèrcit de sometent es retira a posicions defensives, cosa que facilità la reorganització francesa.

La contraofensiva francesa, que intenta annexionar-se Catalunya, ocupa ràpidament tota la Cerdanya, el Ripollés i Andorra.

Quan els francesos arriben fins al Fluvià s'organitza una assemblea d'urgència. Els exèrcits reials abandonen la guerra per decisió del govern espanyol. Per això es va convocar, el desembre del 1794 a Barcelona, una assamblea de 55 diputats presidits pel capità general Josè de Urrutia (fill d'un noble vasc que s'havia establert a Badalona) i que va procedir a la militarització de Catalunya i els catalans prengueren el comandament de la guerra.

En aquesta assemblea, es decideix organitzar un important contingent de "miquelets" per a contraatacar. Es va recórrer al sentiment nacional català i al passat greuge que havia significat la pèrdua del Rosselló i la Cerdanya, tot animant als catalans d'ambdues parts de la frontera a participar amb entusiasme.

Es crearen unes juntes de reclutament que, en tres mesos, posaren en peu de guerra un exèrcit d'uns 15.000 miquelets, a part dels molts catalans que ja servien en diferents unitats de l'exèrcit sobretot en els sometents mobilitzats pel maig de 1794.

A més, es planificà el finançament d'aquest exèrcit perquè no hi haguessin els mateixos problemes dels sometents mobilitzats l'any abans.

Els "miquelets", experts en armes i tàctiques militars, ràpidament fan front contra els francesos i aconseguen derrotar-los a Pontós, al Fluvià i a Puigcerdà. Fins que, al juliol de 1795 es firma la pau a Basilea i els francesos es retiren definitivament del Principat

Durant la Guerra del Francès, els catalans resistents es van oposar a deixar-se enquadrar pels militars espanyols i s'estimaren més actuar com a miquelets, amb els seus propis comandaments. Aquesta forma d'enquadrament voluntari popular va topar amb els capitans generals espanyols, que volien implantar les quintes i consideraven els miquelets una forma d'indisciplina provincialista o particularista enfront de les lleves.

Amb el regnat absolutista de Ferran VII es disolen els Miquelets. Alguns passen a assumir tasques de vigilància i protecció de la població com a precursors de la

polícia municipal. Amb la reina Isabel II es constitueix un batalló que pren el nom de "Miquelets" del qual formà part el General Prim³.

Sí que es reorganitzaran, com a cos, a Euskadi on després d'un seguit de reorganitzacions i d'abolicions perviuran fins l'arribada de la dictadura el 1939.

Miqueletes d'Azkoitia Any 1910

Els restabliment dels Cosos Policials Forals es fa agafant la tradició històrica dels "Miquelets" i adaptant-los a la Policia Autònoma basca (Ertzantza).

2.4 .- Els Miquelets a Badalona

La figura més important dels Miquelets a finals del segle XVIII és evidentment el seu refundador. Es tracta de "Josep de Urrutia" capità general de Catalunya i propietari de la casa pairal de "Can Ruti" de la nostra ciutat. Potser per això una de les partides de Miquelets més nombrosa i de més renom de totes les que existiren fou la de Badalona.

Els Miquelets de Badalona arriben a la seva fama pels episodis que protagonitzen durant la Guerra del Francès a la nostra ciutat i a les nostres contrades.

³ Joan Prim i Prats (1814-1871), que fou sense cap dubte el més important polític català del segle XIX, va fer les primeres passes en el món de la milícia al Ripollès, enquadrat dins dels "Miquelets" o Batallons de "Tiradores de Isabel II" i també "Batallons Lleugers de la Reina Isabel" o de miquelets de la província (que també foren nomenats més genèricament com Miquelets o els miquelets de Montero ja que el responsable de la seva constitució i primer comandant fou el coronel José Montero i Vigodet).

En virtut del “Tractat de Fontaineblau” (27 d’octubre de 1807) a l’exèrcit francès se l’hi permetia la circulació de 25.000 soldats per dirigir-se a Portugal però envaïren la península Ibèrica amb 100.000 homes pel gener del 1808. El 13 de febrer sota el comandament del general Duhesme ocuparen Barcelona i el mes de març el general Murat va ocupar Madrid. Tot i els acords a què s’havia arribat a Barcelona envaïren tant la Ciutadella com el Castell de Montjuïc.

El dia 2 de maig s’havia produït a Madrid l’alçament contra els francesos que generalitzà la guerra de la Independència. El 9 de maig es va nomenar a Joseph, germà de Napoleó, rei d’Espanya i el 10 de maig Carles IV i Ferran VII abdicaren a favor d’ell.

Aquest fet inicià la que seria una llarga confrontació, en la que tingueren un protagonista destacat les accions guerrilleres dels Miquelets, somatent i la gent del poble, i que es perllongà fins el 1814.

Els exèrcits francesos ocuparen també el turó de Montgat, cosa que feia que Badalona quedés constreta entre Barcelona i Montgat.

La serra de Sant Jeroni i la Conreria facilitaven però als badalonins la comunicació constant amb les tropes del país. Tan fòu així que ben aviat es va pensar d’establir un campament estable sobre el monestir de Sant Jeroni de la Murtra, entre les ermites de Sant Onofre i de Sant Climent i el Puig Castellar. Efectivament aquest campament va reunir prop de 5.000 miquelets i sometents i estava comandat pel general Milans del Bosch⁴.

La complicitat dels Miquelets i els badalonins arribà a causar veritables problemes a les tropes franceses. Dotzenes de francesos caigueren en emboscades hàbilment preparades per badalonins com “el patró Bonallana” o Pau Bofill àlies “el geperut de Can Mena”.

Tots els intents locals de frenar l’ocupació a que sotmetien els francesos els pobles del Maresme i especialment a Badalona van fer adoptar als Miquelets una nova tàctica desconeguda fins llavors: la guerra de guerrilles. Des del campament de Sant Jeroni de la Murtra es planificaven atacs de miquelets

⁴ **Francesc Milans del Bosch i Arquer** (1769-1834). Fou el membre més destacat de la nissaga, tant per la seva lluita en la guerra del francès, especialment en la defensa del territori del Maresme, com per la seva defensa dels principis lliberals. Del seu matrimoni amb Manuela Pujol i Pastor tingué a n’en Josep Maria i del matrimoni amb Francesca Mauri i Comas, entre d’altres, en Joaquim i en Llorenç. La nissaga dels Milans del Bosch es troba documentada a Sant Vicenç de Montalt des del segle XV, subsistint com a pagesos de dita vila fins a principis del segle XIV en que deriven al ofici de la milícia, des del conegut militar en Francesc Milans del Bosch, defensor del Maresme en la guerra del francès, fins el darrer general Jaume Milans del Bosch, de trist record per la seva actuació el 23 F.

contra destacaments i columnes francesos, particularment al començament al seu pas per la carretera reial o camí reial de la marina.

Un altre fet tingué lloc el 5 de gener del 1809 en que uns 500 soldats francesos, acompanyats de cavalleria es dirigien de Barcelona cap a Mataró els hi fou barrat el pas a Montgat per un grup de miquelets i somatents que els feren retrocedir i tornar cap a Barcelona.

El 26 d'abril uns 600 francesos es dirigeixen a Montgat des de Barcelona disposats a incendiar el poble de Tiana en venjança per la mort uns dies abans d'uns companys. Afortunadament no es varen atrevir a passar de Badalona doncs, previnguts els miquelets de Badalona, i aprofitant l'escabrositat del terreny hi cavaren rases per impedir el pas de l'artilleria i dificultar el de la infanteria, i ajudats per veïns dels pobles del voltant, esperaren l'arribada dels francesos, que feren mitja volta, sense poder portar a terme la seva venjança.

Són constants els atacs dels Miquelets a Badalona contra les tropes invasores. Tant és així que entre els dies 18 i 19 d'agost del 1808 comparegué el General Lechi a la nostra ciutat i executà a més de 80 persones.

Les autoritats civils i eclesiàstiques de la població es traslladaren a Sant Jeroni de la Murtra fugint de les ires dels francesos. Ajuntades ja el dia 20 les tropes dels generals Lechi i Duhesme emprengueren el retorn a Barcelona.

Abans però donaren ordre de saquejar Badalona, que van deixar completament arruinada i no contents amb això, li cremaren 20 cases i feren víctimes de saquejos els seus pobladors, els quals perderen més de 150.000 lliures barcelonines.

El 30 d'Agost de 1808 surten 500 soldats de caballeria i infanteria i fan presoner a tres badalonins, el regidor Francesc Planas, el capella Ramon Salavert (que vivia a Can Tàpies⁵), i al barber del poble Rafael Cabanelles. Volien empresonar el rector i a tots els regidors però aquests pogueren fugir.

El 9 de setembre del mateix any saquegen 24 carros carregats de blat, i el 24 de desembre empresonen a quatre miquelets.

⁵ Can Tàpies era una masia situada en el barri de Coll i Pujol situada en una part dels terrenys de l'empresa Llamas S.A. Tenia entrada pels carrers d'Agustí Montal i de Santa Bàrbara. Aquesta masia pertanyia a principis del segle XIX a la família Salavert que s'havien emparentat amb els de Can Canyadó. En aquesta masia s'hi guardava ja al segle XVIII la bandera de la Confraria de Sant Anastasi com explica Rafael d'Amat i de Cortada, baró de Maldà. Amb l'esclat de la Guerra Civil 1936-1939 la masia es va convertir en la seu del Comitè de Salut Pública.

La documentació ens parla dels Miquelets al costat de Milans del Bosch. En una carta que ell envia a la Junta de Manresa diu:

"[...] Participo á V.S.S. como me hallo sobre las alturas que dominan a Sn. Jerónima de la Murtra atizo bien proporcionado para recibirlos con mis Migueletes. Esta mañana volvieron los enemigos a hacer sus fierezas y fechorías en dos divisiones según su retirada por Bessos y a Sn. Andrés los que se han visto obligados a retirarse precipitadamente por el vivo fuego de mis Migueletes, pues no les daban lugar a que se detuvieran ni un momento. Espero tendrán V.S.S. la Bondad a la primera de media docena de paquetes de Pólvora de los q. Quedaré agradecido. Dios Guarde a V.S.S. muchos años. Alturas de San Jerónimo de Murtra 15 de septiembre de 1808. Fco. Milans."

Els Miquelets planten cara als exèrcits francesos i a la vegada defensen els badalonins com consta en carta de Milans dels Bosch quan diu *"esta mañana han salido los enemigos a buscar la acostumbrada rapiña que la era de tres mil arrobas de paja á Badalona los que han sido rechazados por mis Migueletes"*.

Dues batalles tingueren de protagonistes els Miquelets establerts a Badalona:

La batalla de Santa Coloma (22 de setembre de 1808) en la qual Milans del Bosch, amb només 600 Miquelets, va derrotar més de 2.200 francesos.

La batalla de Sant Jeroni. Aquesta resistència durà fins al dia 10 d'octubre del 1808 en que els francesos ataquen els 5000 Miquelets que hi havia al campament de Sant Jeroni.

El butlletí oficial de l'exèrcit francès del dia 11 d'octubre ens diu que la vigília els soldats demanaren al general en cap que el permetés de prendre aquest campament de Miquelets, i immediatament van rebre ordre d'atacar-lo. La batalla fou ferotge, aproximadament moriren o quedaren ferits uns 1000 miquelets i 250 foren fets presoners. Els miquelets es dispersaren cap a Sant Feliu de Codines, Mataró i cap a la Vall d'Hebron de Barcelona, des d'on continuaren fustigant les columnes franceses.

L'odi cap als exèrcits invasors era tant gran que els badalonins sempre pensaven com fer front al desavantatge entre la població o els miquelets i els exèrcits francesos.

Un dels episodis és el conegut amb el nom de "El Complot de Can Tapies". Segons sembla en aquesta masia es van reunir diverses vegades badalonins i miquelets per portar a terme una acció contra les tropes franceses. Es va pensar en enverinar l'aigua que bevien les tropes i fins i tot es va acordar un sistema de

comunicació mitjançant focs artificials i banderes per a que corrés la notícia i es pogués dur a terme un atac dels miquelets.

Sembla ser que en una de les reunions a Can Tàpies hi hagué algú que va delatar l'operació i el dia 21 de març de 1811 es presentaren a Badalona 400 soldats d'infanteria i després d'estar-se una hora en diferents llocs estratègics de la població, es dirigiren a Can Tàpies on trobaren el Comissari de Guerra Alsina i Joseph Flinch, canonge de Barcelona, juntament amb el propietari de can Tàpies i altres membres de la seva família. Entre ells hi havia també Ramon Salvert que, com hem explicat, havia estat detingut uns anys abans. S'els hi aplicà un consell de guerra on les penes anaren des de la presó, fins l'exili o la llibertat vigilada.

Probablement aquest és un dels darrers episodis dels Miquelets de Badalona. De totes formes a Badalona continuaren de forma clandestina però molt actives algunes partides o terços de Miquelets que continuaren plantant cara a l'invasor fins al final de l'ocupació el 28 de maig de 1814 en que passaren per Badalona camí de França les tropes de Barcelona.